

ВІДГУК

офіційного опонента **Гулай Ольги Іванівни** на дисертацію

Маланюк Наталії Михайлівни «*Теоретичні і методичні засади неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»*», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Реалізація неперервної ступеневої професійної освіти є невід'ємною складовою державної політики в галузі освіти. Нині цей освітній напрям, який Європейський Союз розглядає як важливий елемент соціальної моделі сучасного суспільства, є загальноновизнаною необхідністю. Суть ступеневої підготовки фахівців полягає у забезпеченні диференційованого (залежно від умов праці, змісту професії, кваліфікації, зміни виробничих функцій та індивідуальних можливостей особистості) та інтегрованого (координація цілей різних типів навчальних закладів, наукових установ, організацій) підходу до формування системи освіти. Незважаючи на вагомі напрацювання українських і зарубіжних науковців, досі недостатньо педагогічних досліджень, де неперервність розглядається як специфічний процес модернізації професійної освіти у царині підготовки фахівців залізничного транспорту.

Сучасні тенденції розвитку залізничної галузі – стратегічного об'єкта економіки України – зумовлюють зміни до змісту і рівня професійної компетентності майбутніх фахівців. Завдання удосконалення сучасної професійної освіти цього напрямку тісно пов'язані з вирішенням теоретичних і практичних проблем реалізації багаторівневого підходу до навчання. Передусім це стосується трансформації фундаментальної складової професійної компетентності, удосконалення методичного й організаційного забезпечення навчання. Саме тому актуальним є розвиток неперервної професійної освіти майбутніх залізничників з урахуванням новітніх педагогічних тенденцій. Таким чином, тема, обрана Н.М. Маланюк для дисертаційного дослідження, є

актуальною для закладів вищої освіти II-IV рівнів, важливою для теорії та методики професійної освіти.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій Н.М. Маланюк дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність представлених результатів.

Грунтовне вивчення джерельної бази (464 найменувань, з них 49 – іноземними мовами), яке здійснила здобувачка, дало змогу застосувати ключові методологічні підходи – системний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, синергетичний, праксеологічний. Здійснений дослідницею системний аналіз наукових джерел дав можливість уточнити базові поняття, їх взаємозв'язки та взаємозумовленість, розкрити сутність професійної компетентності та особливості її формування в майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, серед яких найбільш продуктивними були порівняльний аналіз літератури та документації, теоретичне моделювання, прогнозування і проектування; експертне оцінювання, педагогічний експеримент тощо.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні основи неперервного навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту»** – проаналізовано концептуальні засади неперервної професійної освіти (авторське бачення системної структури професійної освіти наведено на рис. 1.2 с. 63 дисертації); розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в умовах неперервної освіти та проаналізовано закордонний досвід їхньої професійної підготовки. Здобувачкою висвітлено у р. 1.4 особистісні, процесуальні, матеріально-технічні і стратегічні фактори впливу на професійну

підготовку майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет».

Виходячи з цього, окреслено власну авторську концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет». Метою неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту Н.М. Маланюк вважає формування професійної компетентності та готовності до професійної діяльності засобами дисциплін математичного циклу (як фундаментальними) та професійно-орієнтованих дисциплін, розвиток готовності та здатності до постійного самовдосконалення та саморозвитку (освіта протягом життя) у сфері залізничного транспорту

У другому розділі – **«Педагогічні основи неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»** – проаналізовано якість професійної підготовки фахівців залізничного транспорту та виокремлено фактори впливу; наведено авторську модель системи підготовки фахівців залізничного транспорту (рис. 2.2 с. 192 дисертації); обґрунтовано педагогічні умови вдосконалення підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі неперервної освіти. Зокрема, здобувачкою виокремлено та втілено у навчальному процесі такі умови: 1) використання інтерактивних методів навчання для підвищення мотивації освітньої діяльності; 2) запровадження особистісно-орієнтованого навчання під час вивчення дисциплін математичного циклу; 3) застосування інформаційних технологій та метода проєктів для підвищення якості освітнього процесу; 4) розробка організаційно-методичного забезпечення із урахуванням педагогічних інновацій.

У третьому розділі – **«Науково-методичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців залізничного транспорту під час вивчення дисциплін математичного циклу»** – представлено методичні основи розроблення концепції; висвітлено зміст та структуру дисциплін математичного циклу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців

залізничного транспорту. Вагомим результатом вважаємо виокремлені Н.М. Маланюк складники професійної компетентності та компоненти готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний.

У четвертому розділі – **«Обґрунтування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті «коледж-університет»** – схарактеризовано інноваційні педагогічні технології підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту, зокрема, під час опанування навчальних дисциплін математичного циклу. Педагогічна система професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті, розроблена і реалізована Н.М. Маланюк, зорієнтована на: розвиток особистісних і професійно значущих якостей майбутніх фахівців; практичне використання принципів інноваційної освіти та методологічних підходів до організації освітнього процесу в системі «коледж-університет»; надання практичної спрямованості освітньому процесу шляхом опанування навчальних дисциплін математичного циклу; реалізацію педагогічних умов як системотвірного фактора, який забезпечує цілісність і предметність системи; педагогічну підтримку студентів під час неперервної професійної підготовки й у коледжах, і в університетах на основі навчально-методичного забезпечення. Такий підхід дав можливість усунути низку виявлених суперечностей та на прикінцевому етапі експериментального дослідження співставити реальний стан із бажаним.

Методичне забезпечення, яке розробила та застосувала Н.М. Маланюк, заслуговує на увагу як інструмент активізації мислення, дидактичної адаптації та формування математичної складової професійної компетентності майбутніх залізничників.

У п'ятому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»** – описано процедуру організації та проведення

експериментальної перевірки ефективності розробленої педагогічної системи, здійснено аналіз та інтерпретацію результатів експерименту. Математичну достовірність і вірогідність отриманих результатів доведено за допомогою методів математичної статистики (обчислено t-критерій Стюдента й параметричний критерій Пірсона χ^2). Експериментальні дослідження в реальних умовах навчального процесу студентів в цілому підтвердило правильність розробленої системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту та її ефективність у процесі формування професійної компетентності.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, сильною стороною роботи є візуалізація матеріалу в численних рисунках та діаграмах.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна результатів проведеного дослідження забезпечені методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнювальних методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, оптимальною тривалістю та обсягом дослідницької роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Здобувачкою уперше теоретично на методологічному рівні обґрунтовано та практично спроектовано концепцію, розроблено педагогічну систему професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет». Це створює передумови для подальших фундаментальних і прикладних досліджень з проблеми неперервної освіти та стає підґрунтям для практичної модернізації професійної освіти майбутніх фахівців залізничного транспорту з урахуванням європейських та світових тенденцій.

У процесі дослідження авторкою розроблено змістове наповнення навчально-методичного супроводу формування професійної компетентності (математичного складника) на основі вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту шляхом оновлення

навчальних планів, розроблення навчально-методичних комплексів із дисциплін математичного циклу та визначення практичних механізмів упровадження педагогічних умов.

Достовірність результатів не викликає сумнівів, забезпечена комплексною дослідницькою методологією, широким використанням кількісних методів, всебічною апробацією здобутків на 10 науково-методичних конференціях і семінарах різного рівня, практичним впровадженням в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту Київського коледжу транспортної інфраструктури, Львівського коледжу транспортної інфраструктури, Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти», Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету, Хмельницького національного університету.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.

Висновки і рекомендації за результатами дослідження повністю відображено в авторефераті й опублікованих наукових працях: 37 наукових і навчально-методичних публікаціях автора (35 – одноосібні), з яких 21 відображає основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 одноосібна монографія (25 ум. друк. арк.), 19 публікацій (у зарубіжних виданнях та у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 1 публікація в зарубіжному науковому виданні (Scopus), 10 – апробаційного характеру, 6 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура, зміст, результати дослідження, загальні висновки, викладені в авторефераті, відповідають і відображають основні положення дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Незважаючи на позитивну оцінку дисертаційного дослідження, висловимо низку побажань і зауважень:

1. На наш погляд, доречно було б чітко розмежувати поняття «компетентність» і «компетенція» та подати авторські визначення, наприклад, конкретизувати поняття «компетентність майбутніх фахівців залізничного транспорту».

2. У розділі 1.3 (с. 119-129 дисертації) проаналізовано зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту, однак варто було навести аналіз не лише літературних джерел, а й планів підготовки фахівців у конкретних навчальних закладах.

3. Науковий і практичний інтерес становить застосування дисертанткою кваліметричного методу аналізу стосовно якості освіти. Однак таблиця 2.1 Кваліметрична модель оцінки якості освіти в коледжі (Київський коледж транспортної інфраструктури) (с. 203-213 дисертації) побудована нераціонально, її варто було б перемістити у додатки.

4. Як уже зазначалося, високої оцінки заслуговує система професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті, однак та її структурно-функціональна модель (с. 26 автореферату, с. 344 дисертації) не відображає зворотнього зв'язку результатів навчання і педагогічних умов, які їх забезпечуватимуть.

5. На нашу думку, недоліком є переобтяження роботи прикладами розроблених автором математичних завдань (с. 224-227, 359-367 дисертації). Варто було б їх перенести у додатки, натомість у тексті дисертації проаналізувати методичні підходи та рекомендації щодо їх розробки.

6. У р. 4.3 наведено аналіз та класифікацію моделей в педагогічних дослідженнях (рис. 4.12). Цю інформацію доречно розглядати у перших розділах, де проводиться аналіз літературних джерел.

7. У роботі не наведено порівняння рівня сформованості професійної компетентності випускників коледжів та університетів, а цей показник аргументовано доводить дієвість запропонованої педагогічної системи.

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи встановленим вимогам. Вказані зауваження не впливають на загальну високу оцінку науково-педагогічного дослідження Н.М. Маланюк. Дослідження є закінченим і самостійним, має актуальну тему, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, а також є вагомим внеском у теорію та методику професійної освіти. Поставлені завдання виконано в повному обсязі. Наукові розробки, навчально-методичні матеріали впроваджено в низці навчальних закладів України. Докторант розробила фундаментальну науково-педагогічну проблему та втілила одержані результати в освітню практику.

Отже, дисертаційне дослідження «Теоретичні і методичні засади неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»» відповідає вимогам до докторських дисертацій пп. 9, 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними постановами № 656 від 19.08.2015 р.; № 1159 від 30.12.2015 р.; № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор – Маланюк Наталія Михайлівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент -

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри матеріалознавства
Луцького національного технічного університету

Гулай
О.І. Гулай

9 квітня 2021 р.

ВІРНО:
Начальник відділу кадрів
09.04.2021р.

Гулай